

SVENSKA JERUSALEMSFÖRENINGENS TIDSKRIFT

ÅRGÅNG 113 – FEBRUARI 2014 – NR 2

Sida vid sida, hand-i-hand för en bättre värld, sitter också barnen på vår skola, kristna och muslimska, tillsammans, liksom israeliska och palestinska barn i Hand-i-hand-skolan i Jerusalem. Foto: Charlotte Granrot Frenberg

*Läs mer på sid 3
och 6-9*

Ur innehållet:

Tents of Nations: Vi vägrar vara fiender – ett fredsprojekt går i graven?

sid 10

Kan en tredje intifada rädda freden i Mellanöstern - en social intifada?

sid 13

Var är Emmaus?

sid 16

Pater Noster – kyrkan där Jesus lärde lärjungarna be

sid 19

Vad är svenska Jerusalemsföreningen?

Svenska Jerusalemsföreningen grundades 1900 och har sedan dess varit verksam i Jerusalem och Betlehem genom skolor och sjukhus.

I dag driver föreningen Den Gode Herdens skola för drygt 300 palestinska flickor från förskola till studentexamen. Mer än 60 procent av driften betalas via gåvor från enskilda svenskar, stiftelser, fonder, kollektor och faddergåvor.

Jerusalemsföreningen äger, underhåller och upplåter en sjukhusbyggnad, också i Betlehem, till den palestinska hälsovårdsmyndigheten.

Biskop Jan-Olof Johansson är ordförande.

Svenska Jerusalemsföreningens tidskrift utkommer med fyra nummer per år. Du som inte får tidskriften hem till dig men vill ha det, kan meddela detta på sjs@brevet.nu eller sätt in en gåva till Svenska Jerusalemsföreningen på pg 2069-3 eller bg 401-3330 och ange på talongen "ny medlem".

Medlemsavgiften i Svenska Jerusalemsföreningen är 150 kr/år.

Tre ben

Svenska Jerusalemsföreningen vill genom skolverksamheten:

- **stärka kvinnans ställning** genom att erbjuda kvalificerad undervisning för flickor och rusta dem för att ta ansvar i det lokala samhället
- **bidra till fred och försoning** och erbjuda såväl kristna som muslimska flickor i Betlehemsområdet undervisning. Om flickor har varit bänkkamrater i upp till tolv år, menar Jerusalemsföreningen, att man därmed har byggt broar över religions- och kulturgränser som leder till förståelse för varandra i en region där dessa kontakter inte är alltför vanliga
- **stärka den kristna minoriteten** i Jesu egen födelsestad.

Pilgrimsbok för färd i heligt land

En bearbetad upplaga av Pilgrimsbok för färd i heligt land, av Svenska Jerusalemsföreningens ordförande Jan-Olof Johansson, är nu ute i handeln.

De vanligaste platserna finns med och för varje plats finns en kort sammanfattning av fakta, en bibeltext, en psalm samt några tankar och en bön. Boken innehåller också lite om land, folk och språk liksom en tidsaxel där större historiska händelser finns angivna. En översiktskarta finns också med.

Boken kan köpas genom Verbum www.verbumforlag.se.

<i>Ordföranden har ordet: Hand i hand</i>	3
Bildcollage från Den Gode Herdens svenska skola i Betlehem.....	4
Familjer kommer ihåg varandras historia.....	6
Vi vägrar vara fiender – ett fredsprojekt går i graven?.....	10
<i>Kerstin Vinterhed: Scener från en okupation 4:</i>	
Kan en tredje intifada rädda freden?.....	13
Var är vägen till Emmaus?.....	16
Pater Noster – kyrkan där Jesus lärde lärjungarna be.....	19
Gåvoredovisning.....	23
Gåvosammanställning.....	23
Faddertalong.....	23
Adresser.....	24

Ordföranden har ordet:

Hand i hand

Skolavslutningsdags - då blir det här oss hos i Sverige diskussion om skolavslutningen i ett mångkulturellt samhälle kan hållas i en kyrka. Rektorer och lärare får problem med hur man ska göra.

I Jerusalem finns en skola som heter Hand-i-hand (se sidan 6 ff i detta nummer).. Där går både israeliska och palestinska barn. Judiska, kristna och muslimska. Som namnet antyder är skolans inriktning förståelse och försoning. En inte alltför lätt uppgift i denna stad och detta land där konflikterna är många och går i dagen dagligen mer eller mindre dramatiskt i smått och stort.

Den svåraste dagen här är dock inte skolavslutningsdagen och hur man ska fira den. Den svåraste dagen kommer en månad tidigare. I mitten av maj.

Den 14 maj 1948 avslutades den brittiska mandatperioden i Palestina och staten Israel bildades och utropades som självständig stat. Detta kallas av araberna för Nakba, den stora katastrofen, då flera hundra tusen araber flydde eller fördrevs från sina hem i den del av landet som blev israeliskt.

Självständighetsdagen firas i Israel den 5:e i månaden Iyar i den judiska kalendern. Nakba den 15 maj. Ibland sammanfaller dessa dagar.

Den svåraste dagen

På skolan Hand i hand säger man att detta är den absolut svåraste dagen på hela året. Hur förklarar man för barn att samma händelse för en del är något man firar i glädje och för andra är en dag av sorg?

Vi träffar Sara som är enligt sig själv "modern ortodox" judinna (se sidan 6 ff i detta nummer). Hon följer sabbatsbudet noga liksom alla regler för kosher. Hon ser landet som väsentligt för den judiska identiteten och dessutom som början på frälsningen för Israels folk. Hon är tydlig i sitt motstånd till ockupationen och hon kritiserar sin regering som låter bygga muren på palestinsk mark även om hon tycker att muren i sig är ett bra skydd mot terrorister.

Men hon är övertygad om vikten att israeler och palestinier måste lära sig att leva tillsammans. Det är därför hon och hennes man valt att sätta sina barn i skolan Hand-i-hand. Hon vill att barnen ska lära sig arabiska så de kan umgås med palestinier och lära känna varandra för att kunna leva fredligt tillsammans.

Vi fick nog inget svar på frågan hur man klarar av att fira självständighet och nakba samtidigt. Det kanske inte finns något svar. Det är nog en omöjlighet nödvändighet att leva med. Men hon berättar hur föräldrarna varit ute på en vandring och samtalat om sina olika historier. Det blev laddat och spant, tårfullt och intensivt men alla var överens om att samtalet skulle fortsätta. Svårigheten att fira självständigheten och nakba samtidigt får dem inte att ge upp.

När fredssamtalen på hög nivå, initierade av USA:s utrikesminister John Kerry, misslyckats och upphört kan det vara bra att påminnas om att samtalen trots allt pågår på gräsrotsnivå vilket på lång sikt säkert är det viktigaste. Fredsrörelsen har försvagats men den finns.

Muren omöjliggör att flickorna på vår skola i Betlehem ska kunna möta och lära känna israeliska barn men i väntan på att muren ska falla så vill också Den Gode Herdens skola fortsätta vara en skola där mottot är hand i hand. ■

Jan-Olof Johansson, Biskop, ordförande

Bilder från Den Gode Herdens svenska skola en dag i maj 2014. Foto: Charlotte Granrot Frenberg.

Familjer kommer ihåg varandras historia

I maj var det 66 år sedan staten Israel utropades. Vi judar firade Yom ha Atsmaut (Självständighetsdagen) med stor glädje. För oss är staten Israel kulmen på tvåtusen år av längtan att återvända till suveränitet i vårt eget land. Våra palestinska grannar högtidlighöll samtidigt an-Nakba (katastrofen). För dem medförde etablerandet av den judiska staten förlust och sorg.

Mina barn går på Hand-i-hand skolan i södra Jerusalem, där judiska och palestinska barn studerar tillsammans. Där är den här dagen en speciell utmaning. Hur kan hälften av barnen fira medan hälften sörjer?

FN:s delningsplan den 29 november 1947 beslöt om delning av mandatet Palestina i en judisk och en arabisk stat med Jerusalem kontrollerat av internationella styrkor.

Det palestinska ledarskapet sa nej till delningsplanen och försökte med våld förhindra att den genomfördes.

Attackerade från första dagen

När engelsmännen drog sig ur och Ben Gurion utropade den judiska staten i enlighet med delningsplanen, attackerade jordanska, egyptiska, syriska och irakiska styrkor den nyfödda staten. Israel överlevde. Hundratusentals palestinier flydde eller tvingades att fly. På liknande sätt, fast i mindre skala, flydde judar bosatta i områden som erövrades av de arabiska arméerna, t ex Gush Etzion och det judiska kvarteret i Gamla Stan.

Det kollektiva minnet

Det senaste året har flera diskussioner om kollektivt minne blossat upp. Det palestinska högtidlighållandet av Nakba-dagen har uppmärksamrats mer i det israeliska samhället medan parlamentsledamöter från högerpartierna försökt begränsa möjligheterna att resonera kring ämnet i israeliska skolor.

Ett skolboksprojekt som presenterade båda narrativen från 1948 förbjöds av såväl den palestinska som den israeliska regeringen.

Professor Stig Norins egenkomponerade visionsflagga om israeler och palestinier i fred.

Sara Yarden, smålandstösen som konverterade till judendomen, och låter sina barn gå i Hand-i-hand-skolan. Foto: LM Adrian.

Ceremonin på Israels självständighetsdag. Foto från Hand-in-hand, Center for Jewish-Arab education in Israel.

Ett liknande fall är frågan om undervisning kring Förintelsen i de palestinska skolorna. Under våren blev professor Muhammad Dajani häftigt kritiserad både av sitt universitet, al-Quds, och palestinsk press för att han tagit en grupp palestinska studenter på ett besök till Auschwitz.

Förvanska inte historien!

För försoning tror jag att det är viktigt att historiska fakta inte förvanskas till propaganda eller relativiseras, utan klagörs och erkänns. Men mer än ett objektivt klagörande av historien behövs.

Det är också nödvändigt att människors berättelser, på båda sidor, blir hörda. Hur upplevdes de historiska händelserna subjektivt? Vad fick de för konsekvenser för min familj? För min grannes familj?

Båda sidorna skulle behöva lyssna till varandras känslor, rädslor och sår. Fred och försoning i djupare mening kräver en dialog där minnen och trauman får komma till uttryck, utan klander, fördömanden och utmätande av skuld.

Att erkänna lidande och att lyssna till den andra sidans berättelse behövs inte vara att jämföra lidande, undergräva sin egen rätt eller att erkänna skuld.

Hand-i-handskolan för både palestinska och israeliska barn

Hand-i-hand skolan uppmärksammar både Yom ha-Atsmaut och Yom an-Nakba. Firandet av Israels självständighet och ceremonin på minnesdagen för de soldater

Elevaktivitet på Hand-i-hand skolan på "Minnesdagen för Israels fallna soldater och för terroroffer". Foto från Hand-in-hand, Center for Jewish-Arab education in Israel.

som fallit för att försvara oss, äger rum enligt den hebreiska kalendern, den fjärde och femte i månaden Iyyar. Barnen bär vita skjortor och sirener ljuder under en annars tyst minut. Vi har fyrverkerier, konserter och grillfester i den ljumma försommarskivellen.

Personliga berättelser

Minnesdagen för an-Nakba högtidlighålls av palestinierna enligt den gregorianska kalendern, den 15 maj.

I år hölls på skolan en minneskväll där vi föräldrar hörde tre familjer tala om sina personliga upplevelser 1948.

Föräldraföreningen var också på en tvåspråkig rundtur i Qatamon, ett kvarter i västra Jerusalem som under det brittiska mandatet var arabiskt, men som under våren 1948 erövrades av israeliska trupper.

I historiens fotspår. Palestinska och judiska föräldrar på vandring i Qatamon. Foto: Dood Evan.

Det var uppenbart hur viktigt det var för de palestinska deltagarna att få bekräftat att, ja, här bodde vi en gång. Det var också viktigt för dem att de judiska föräldrarna deltog i turen och lyssnade till den palestinska berättelsen.

Det framstod även tydligt hur känslig frågan är för dagens boende i området.

När vår arabisktalande ciceron pekade mot huset där den välkände palestinska pedagogen Khalil Sakakini en gång bott, kom en man ut för att skrika på oss. Det fanns en rädsla i hans ögon, kanske för att den andres rätt skulle undergräva deras egen.

Glädje och sorg samexisterar

De olika historierna behöver inte utesluta varandra eller undergräva den andres rätt. Glädje och sorg samexisterar som två odelbara sidor av samma mynt. Hur kan jag då förena att min glädje är någon annans sorg? En välkänd *midrash* (anekdotisk utläggning) om 2 Mosebok 14:28 kan kanske hjälpa oss. Det handlar om hur Gd befriade Israels barn från slaveriet och förde dem ut ur Egypten och över Röda Havet. Bibeln berättar för oss att "vattnet vände tillbaka och dränkte vagnarna och vagnskämparna, hela faraos här som hade följt efter israeliterna ut i havet. Inte en enda kom undan. Men israeliterna gick torrskodda tvärs igenom havet, och vattnet stod som en vägg på båda sidor." Midrashen fortsätter att lägga ut texten: Israels folk stämde upp i glädjesång och änglarna ville vara med. Då tillrättavisade Gd dem och sa: "Hur kan ni sjunga för mig när mina skapelser drunknar?" Fastän att Gd har räddat oss, och fastän vi har all rätt att känna glädje, måste vi samtidigt komma ihåg att vår fiendes sorg är en annan sida av samma mynt. ■

Sara Yarden, född i Småland, nu judinna, bosatt i Jerusalem

Fotnot: För mer information om Hand-i-hand skolorna i Jerusalem och på andra platser i Israel, se <http://www.handinhandk12.org/>

Judiska och palestinska föräldrar i skolbiblioteket lyssnar till personliga berättelser om upplevelser 1948. Foto från Hand-in-hand, Center for Jewish-Arab education in Israel.

Vi vägrar vara fiender.

Israeliska bulldozers förstör fredsvision – tents of Nations

– Vi vägrar vara fiender – ett fredsprojekt går i graven?

Klockan 8 på morgonen den 19 maj hände det som många befarat. Den israeliska armén kom med bulldozers till Dahers vingård någon dryg halvmil sydväst om Betlehem. Efter några timmar hade de förstört gamla terrassodlingar och rivit upp 1500 stycken tio år gamla fruktträd, snart färdiga för årets skörd, som de sedan eldade upp.

På en kulle i Betlehems utkant, omgiven av de, enligt FN, illegala israeliska bosättningarna Neve Daniel, Allon Shevot och Betar Illit, driver den kristna familjen Nassar ett jordbruk och ett fredsprojekt under mottot "Vi vägrar att vara fiender". Kullen är känd som "Tent of Nations" och projektet bygger på den fredsvision Bishara Nassar hade innan han dog 1987. År 2000 startade hans barn Daher, Daoud,

Före och efter israeliska bulldozers förstörde terrassodlingarna.

Tony och Amal det deras far aldrig fick se förverkligat, ett arbete som blivit känt långt utanför Palestinas gränser.

Ideliga överklakaningar

Sedan 1991 har familjen lämnat in det ena överklagandet efter det andra till israeliska domstolar. Det handlar om äganderätten till deras mark, som de ända sedan 1916 har papper på att de äger. De har ägarpapper från den turkiska tiden, från den engelska mandatperioden och från den jordanska tiden. Trots detta har både militärdomstolen och Högsta domstolen förhalat ärendena år efter år samtidigt som bosättare från kullarna runtomkring liksom den israeliska armén gång efter annan försökt ta deras mark.

Nu har det alltså hänt. Utan att kontakta familjen direkt la den israeliska militären i början av maj ut papper vid odlingarna med en varning.

Träden olagliga – trots egendom sedan 1916

Man deklarerade att "träden planterats på statlig mark, vilket utgör ett intrång och kommer att besvaras med en militär order om borttagning av träden".

Familjen Nassar skickade omedelbart in ett överklagande till militärdomstolen mot den militära ordern, där de förklarade att marken inte alls var statlig mark och att träden planterats på familjens legala mark. Dessutom hänvisade de till att Högsta domstolen förklarat att familjen bör fortsätta med sin process för att även få Israeliska papper på äganderätten till sin mark.

Hela Tent of Nations målmedvetna arbete för icke-våld och fredlig samexistens mellan kristna, muslimer och judar, byggd på en genomtänkt kristen tro och teologi, saboteras alltså av Israel för att tillfredsställa militanta fundamentalistiska judiska bosättare. Man vill helt enkelt åt den enda kvarvarande kullen i området som man inte redan har tagit.

Orättfärdiga övertramp

Hur länge ska världen tiga inför detta och alla andra liknande orättfärdiga över-

Fredsprojektet har blivit internationellt känt, dessvärre har det solkats av skövlingarna i maj.

tramp från Israels sida? Våra lutherska kristna syskon på Tent of Nations utmanar oss att på alla tänkbara icke-våldssätt agera mot det som pågår mot palestinierna och som den senaste tiden har accelererat i kraft. De vädjar framför allt om våra förböner.

För familjen Nassars del kostar advokathjälp stora summor, liksom återplantering av träd. ■

*Gunnar Stenbäck, pensionerad kyrkoherde, ekumenisk följeslagare
ordf. i Stödföreningen Tent of Nations i Sverige*

Fotnot: Vill du vara med och ge en gåva så kan du sätta in din gåva på den svenska stödföreningens bankkonto (obs! inte bankgiro): clearingnummer 81695, kontonummer 924 193 6831, Halmstads sparbank. Märk gåvan med "Gåva B". Läs mer på Stödföreningens hemsida: www.tentofnations.se

Kan en tredje intifada rädda freden i Mellanöstern – en social intifada?

Frågan brände till när jag mötte den om och om igen under tre månader som ekumenisk följeslagare på Västbanken i höstas.

Det fanns en bitterhet i atmosfären. Många palestinier kände sig lurade efter Osloöverenskommelsen 1993; den skulle ju leda till en självständig palestinsk stat inom fyra år! Vad blev det?

En halv miljon israeliska bosättare på ockuperat område! Och efter senaste valet två partier i Knesset som vill annektera hela Västbanken.

"Lita aldrig på vad israelerna säger, se på vad de gör!", löd den ständiga uppmaningen i Betlehem.

Det stora hindret för fred var, enligt palestinerna, den israeliska säkerhetsbarriären mellan Israel och Palestina. Eller "Muren", som alla sa. Muren som går tvärs igenom Västbanken och kommer att vara 708 km lång när den är klar, dubbelt så lång som stilleståndslinjen från 1948 och 1967 och till största delen - illegalt - inne på palestinskt område.

Det är en pågående "naqba", en pågående katastrof, att inte kunna nå sina nära och kära, att inte kunna ta hand om sin jord, att få sina hus rivna och sina ägor konfiskerade. Om allt detta finns noggranna siffror, se FN-organet Ochas hemsida, (www.ochaopt.org), som följer utvecklingen i detalj.

Närmare 30 000 palestinier med särskilda tillstånd passerar gränsen varje dag för att jobba i Israel.

De börjar köa vid checkpointen klockan 04.00 på morgonen för att hinna i tid till arbetet.

Samtidigt tar sig kanske 20 000 palestinier illegalt över gränsen. De kryper, klättrar, ålar och smyger över, oftast nattetid.

Vad är egentligen muren till för om den läcker så ymnigt?

För israelerna är det naturligtvis en fråga om säkerhet, eller rättare sagt känslan av säkerhet.

Efter intifador, självmordsbombningar och raketbeskjutningar utgör ändå muren en sorts trygghet. Sedan den började byggas i början av 2000-talet har dessa angrepp upphört.

"Andra intifadan gynnade inte oss. Den gynnade ockupationen", konstaterar palestinerna idag. Och den innebär inte bara en fysisk avspärrning utan framför allt en mental - ömsesidig isolering. En generation håller på att växa upp utan några personliga kontakter alls med den andra sidan. Endast den demoniserade fienden återstår. Det är den värsta, mest svårövertvinnliga konsekvensen av muren.

Vad göra? Det var en fantastisk upplevelse att på både Västbanken och i Israel möta människor som arbetade för att överbrygga denna bokstavliga livshotande klyfta mellan de två folken.

I stadskibbutzen Sderot, vid gränsen till Gaza, mötte vi Nomika Zion som kämpade för att återskapa kontakten med palestinier på andra sidan - trots att hon och

Texter av ungdomar, s.k. "sumud" eller levnadsberättelser, klistras upp på Murruseet i Betlehem. Här är det ungdomarnas drömmar det gäller. Foto: Kerstin Vinterhed.

hela hennes kibbutz hade raketbeskjutits i veckor och månader och familjen gått och lagt sig med ytterkläderna på natt efter natt för att snabbt kunna rusa ner i skyddsrummen.

"Inte i mitt namn", skrev den israeliska flickan

Denna Nomika Zion var det som skrev brevet till Israels regering med rubriken "Inte i mitt namn" efter att den israeliska attacken på Gaza hade pågått i tio dagar och folk hade börjat sätta strandstolar på kullarna för att kunna sitta och titta på kriget som en film - ungefär som man satt och såg ut på första världskrigets slagfält en gång i världen. På tryggt avstånd.

Brevet publicerades i otaliga tidningar och tidskrifter: Inte i mitt namn för ni detta krig. Nu har en grupp av med kämpar bildats omkring Zion och hon är föreläggaren till Palmepriset.

På den palestinska sidan utkämpas motsvarande kamp. "Varken offer eller

fiende" är den hållning som lanseras av Daoud Nassar, ledare för solidaritetsjordbruket "Tent of Nations" (se föregående artikel).

Han har kämpat i domstol i över tjugo år för att få rätt till sitt landområde vilket varje dag och stund hotas av rivning och konfiskering.

- Vi är kompetenta, vi är uppfinningsrika, fantasifulla och uthålliga, säger Daoud, varken offer eller fiender. Hundratals volontärer från hela världen har slutit upp bakom honom och förvandlat hans familj jordbruk till ett internationellt solidaritetsprojekt.

Sumud!

Sumud är det arabiska ordet för livserfarenhet och levnadsberättelse men ordet betyder så mycket mer. Vad det gäller är att hålla ut med "skönhet och grace", att överleva ockupationen med mänsklig värdighet och inre lugn. Det kan palestinierna - de är fångna men inte knäckta.

På muren genom Betlehem sitter levnadsberättelser tätt uppklistrade: hur vi besköts med gummikulor i flyktinglägret, hur ambulansen stoppades vid gränsen med ett för tidigt fött spädbarn ombord, hur en man som blivit skjuten drogs åt sidan av en israelisk soldat... stackars vilsna soldat som glömt bort vad det är att vara människa, är tolkningen på ett kvinnomöte senare.

Sumud är också besvärjelser, "det här landet, mina barn, är som en mor... det är som själen, ge till det och det kommer att ge tillbaka..."

Drömmar

Jag är en sextonårig flicka som vill bli soldat, frågan är bara hur?

Jag vill härifrån, här finns ingen framtid.

Jag ville bli sjuksköterska men mina föräldrar tyckte läraryrket - med regelbundna tider - passade bättre!

Jag tvingades läsa medicin, men nu finns det inga jobb - äntligen kan jag bli konstnär!

Hur skulle det kännas att vara ett lejon och jaga och döda? Hur skulle det kännas att vara en zebra, jagas och bli dödad? Och att vara en örn, herre över skyarna, fri utan några hinder?"

Så vad är en social intifada? Svaret är, allt detta! Det vill säga förmågan att utveckla fredligt motstånd med skönhet och grace - med den hållningen på bägge sidor kan eventuella framtida fredssamtal lyckas. Bara då. ■

*Kerstin Vinterhed,
journalist, präst och ekumenisk följeslagare*

Var är vägen till Emmaus?

Inger Jonasson pekade ut över dalen och sa: där är vägen vi gick när vi Emmausvandrade i påskas. Tillsammans med Inger och Kjell Jonasson var jag i den av Israel annekterade palestinska byn Abu Gosh för att lyssna på en konsert med klassisk musik uppförd av en grupp israeliska fantastiskt duktiga musiker.

Vi var uppe på en av kullarna Abu Gosh är byggd på i en gammal kyrka som var omgjord till konsertlokal. Inger pekade och berättade om Emmausvandringen hon gjort tillsammans med en liten grupp från den engelska församlingen i Jerusalem och hur de vandrat från Gamla Stan i Jerusalem till Abu Gosh.

Det var flera år sedan jag var i Abu Gosh, en av de platser som utpekats som det bibliska Emmaus, tillsammans med Inger och Kjell Jonasson. För några veckor sedan var jag tillbaka i Israel och Palestina för att bland annat leta efter vandringsvägen till Emmaus.

Med Jesus som följeslagare

Jag har aldrig gått den sträckan men bibeltexten

Ruiner i Emmaus-Nicopolis eller Latrun – ett av de många Emmaus Foto: Daniel Uddling och Anders Blom.

i Lukas 24 om de två lärjungarna som vandrade bedrövade på väg mot Emmaus och fick Jesus som följeslagare har många lärdomar att erbjuda. Därför har det blivit ett projekt i Skara stift som heter "Walking to Emmaus" där ungdomar från den lutherska kyrkan i Palestina, den lutherska kyrkan i Södra Afrika och från den lutherska kyrkan i Bayern ska "Emmausvandra" tillsammans med ungdomar från Skara stift. Det blir ett 60 tal ungdomar och ledare som vandrar tillsammans i Skara stift i augusti i år då Skara stift fyller 1000 år.

Samma ungdomar vandrar påsken 2015 i Israel och Palestina. Syftet med ungdomarnas Emmausvandring är att dela tro och liv. Skara stift, ungdomarnas pastorat, Lunds Missionssällskap och Svenska kyrkans Internationella arbete gör denna Emmausvandring möjlig.

Vilket Emmaus?

Men vilket Emmaus ska ungdomarna vandra till?

Det var en av frågorna jag brottats med sedan projektet sjuösattes.

Det finns flera Emmaus i det heliga landet. Liksom det finns flera "herdarnas äng" i Beit Sahour. Utmed floden Jordan finns mer än en dopplats och vissa menar att det finns mer än en grav i Jerusalem där Kristus kunde legat.

Vilket Emmaus skulle vi välja? Finns det ett som är rätt? Spelar det någon roll? Är det viktigt att det är absolut eller med stor sannolikhet rätt plats?

Jag tycker inte det. Vetskapen att det var i den israeliska och palestinska miljön som Jesus och lärjungarna verkade räcker.

Viktigare är för mig vetskapen att på dessa platser har människor under år och århundraden, årtusenden gett ära åt och bett till Herren Gud. Att få vara en del i den kedjan av bedjande lovprisande människor skapar tacksamhet. Oavsett vilket Emmaus vi stannar vid finns den upplevelsen.

Därför valde vi att vandra i ca 10 km genom en park fram till det Emmaus som idag heter Latrun och tidigare också hette Nicopolis.

Tidigare palestinska byar övervuxna

Ungdomarna kommer att vandra från en plats strax efter Abu Gosh och gå till Emmaus-Nicopolis, eller Latrun som det heter idag. En fantastisk vandring som ger många möjligheter till naturupplevelser och reflektioner.

En av reflektionerna är att den israeliska parken vi vandrar genom – Canada-parken - ligger inom det som kallas "gröna linjen" och är byggd på två raserade palestinska byar som inte syns då de är helt övervuxna med träd och buskar.

Allt är inte som det ser ut på ytan. I historiens och livets svårigheter och bedrövelser får vi finna vår väg – vår väg till Emmaus. Trots att han inte alltid är förstädd eller igenkänd går Jesus med oss och i vissa ögonblick av delande får vi uppleva att det är Jesus som vandrar med oss.

Jerusalemföreningens första skola var i Jerusalem och Signe Ekblad drev skolan för pojkar och flickor framgångsrikt fram till att kriget satte stopp för skolan 1948.

Är platsen viktig?

Först 1961 fortsatte Jerusalemföreningen skolverksamheten igen och nu med en flickskola i Betlehem/Beit Jala och från 1966 i en byggnad angränsande till det sjukhus Jerusalemföreningen ägt sedan 1905 i Beit Jala. Det var den lutherska pastorn i Betlehem Shehade som övertalade biskop Ljungberg, Svenska Jerusalemfören-

ingens dåvarande ordförande, att adoptera det som i dag är den Gode herdens svenska skola i Betlehem/Beit Jala.

Innebär detta att Jerusalemsföreningens skola funnits på flera platser i det heliga landet att vi symboliskt kan fråga var Jerusalemsföreningens "Emmaus" finns?

Kan Svenska Jerusalemsföreningens skola vara annorlunda än den är idag?

Ständig förändring – också för Svenska Jerusalemsföreningen

Är platsen viktig eller är det viktigare att skolundervisning bedrivs på ett fördelaktigt sätt för palestinska ungdomar i Betlehemsområdet – pojkar och flickor, muslimska barn och kristna barn? Skolan i Jerusalem hade pojkar och flickor och nu är det bara flickor i Beit Jala/Betlehem.

Situationen för kristna i Betlehemsområdet och skolsituationen för ungdomar har förändrats de senaste åren.

Det är en svår tid som hela tiden förvärras för alla i Palestina. Många kristna och andra emigrerar då de inte ser framtidshopp för sina barn. Undervisning är prioriterat hos alla kyrkor som den viktigaste vägen för att ge ungdomar hopp inför framtiden.

Den lutherska kyrkan är en liten kyrka med stor undervisningsverksamhet och tre skolor i Betlehemsområdet.

De lutherska skolorna och den Gode herdens skola har under många år samverkat i olika frågor.

Ny emmausvandring?

Är det dags för en ny Emmausvandring för Jerusalemsföreningen? En vandring mot en skola med nya möjligheter för pojkar och flickor i Betlehemsområdet?

Hur kan Svenska Jerusalemsföreningen styrelse samt alla understödjare, givare och förebedjare även i framtiden vara följeslagare till de som vill ge hopp till barn och ungdomar genom utbildning? En utbildning som möter dagens behov och möjligheter.

Vart går vägen till Emmaus och hur fortsätter vi att vara goda följeslagare till barnen i den Gode herdens skola?

Detta är funderingar jag bär med mig efter att ha tillbringat nio dagar nu i april och maj på skolan tillsammans med SJF styrelses sakkunnige i byggfrågor Kjell Thorbjörnsson inför ett beslut om att på grund av vattenbristen i Palestina installera större vattentankar och ett utökat avloppssystem på den Gode herdens skola. Och samtidigt letat efter det geografiska Emmaus för Skara stifts ungdomsprojekt. ■

Göran Rask, Skattmästare i SJF:s styrelse, samt stiftskonsulent i Skara stift

"och han gjorde följe med dem, på väg mot Emmaus..."

Den vackra kyrkan på Olivberget Foto: JO Aggedal.

Pater Noster – kyrkan på platsen där Jesus lärde sina lärjungar att be.

Med denna artikel om Fader vår-kyrkan avslutas artikelserien om kyrkor på platser som hör samman med viktiga händelser i Jesu liv. Fader vår-kyrkan ligger på platsen där en sen traditionen säger att Jesus lärde sina lärjungar att be bönen Fader vår (Luk 11:1-4, Matt 6:9-13).

Enligt evangelisten Matteus lärde Jesus sina lärjungar att be när han håller sin Bergspredikan på sluttningarna till Genesarets sjö långt från Olivberget. Kanske är det så att Bergspredikan är en lång sammanställning av tal som Jesus höll vid olika tillfällen eller så kan Jesus ha undervisat om bönen vid flera olika tillfällen.

Enligt lukastraditionen har Jesus precis innan varit i Betania strax utanför Jerusalem och kan alltså mycket väl ha övernattat och undervisat i grottorna på Olivberget.

Den spanska pilgrimen Egeria, som reste runt i Orienten och i det Heliga landet på 380-talet, berättar att på Olivberget finns "den grotta i vilken Herren undervisade". Vidare berättar hon om Palmsöndagen att de kristna i Jerusalem samlas till procession på den plats som i dag är Fader vår-kyrkan:

Den äldre svenska översättningen.

*Den skuggande valvången
i Fader Vår kyrkan.
Foto: JO Aggedal.*

*Fader Vår på allehanda
språk...*

”Strax reser sig biskopen och allt folket, och man går sedan därifrån till fots hela vägen från toppen av Olivberget.

Allt folket går före honom under sång och växelsång, och ropar oavlättligt: ’Välsignad han som kommer i Herrens namn.’ Och allt vad barn finns på dessa platser, ända till dem som inte kan gå därför att de är små, och som bärs på föräldrarnas axlar, bär alla på kvistar, somliga palmkvistar, andra olivkvistar, och så ledsagar man biskopen på det sätt som man den gången ledsagade Herren”. i Även i vår tid utgår palmsöndagens procession från denna plats.

Eleonakyrkan

Den kyrka som Egeria beskriver var den första som byggdes på platsen, uppförd på 300-talet, troligen invigd år 326 under kung Konstantins regeringstid. Enligt traditionen var det kejsarens mor Helena som hittade grottorna över vilken kyrkan byggdes.

Denna basilika, som kallades Eleona, av grekiskans *e’laion* (olja), hade tillsammans med Gravkyrkan i Jerusalem och Födelsekyrkan i Betlehem stor betydelse för de första århundradenas gudstjänstliv. År 614 jämnade perserna Helenas kyrka till grunden, dock återuppbyggdes den under korsfarartiden.

År 1102 byggdes ett litet kapell och femtio år senare stod en större kyrka färdig och blev då känd och etablerad som platsen där Jesus lärde sina lärjungar att be.

Även korsfararkyrkan lades i ruiner och blev tillsammans med Eleonakyrkan ligande under stenresterna ända tills de upptäcktes vid utgrävningar år 1910-1911. Kryptan restaurerades och återinvigdes år 1927 och fick namnet ”Undervisningens grotta”. I denna grotta, kryptan i dagens kyrka, skulle Jesus enligt traditionen invigt lärjungarna i den sista tidens hemligheter (Matt 24-25).

Dagens kyrka

Sultan Saladin (1138-1193) hade fördrivit alla kristna från Olivberget. Först mot mitten av 1800-talet kunde kristna grupper i större omfattning återta kontroll över viktiga platser på Olivberget. På platsen för undervisningsgrottan och Fader vårgrottan etablerades ett karmeliterkloster med nunnor från tio länder, däribland Frankrike, Libanon, Jordanien, Kanada och Mauritius.

I samråd med karmeliterna började den franska prinsessan Aurelie de la Tour D’Auvergne bygga den nuvarande kyrkan. Bygget pågick mellan åren 1868 och 1872, men kyrkan blev aldrig färdigställd. I dag fungerar den trettio meter långa basilikan som en utonhuskyrka utrustad med ett kor med centralaltare och biskopsstol.

I stället för taket som aldrig kom på plats finns i långhuset palmträd som ger skugga för den brännande solen. För den som vill göra sig en bild över hur 300-talets basilikor var disponerade med kor och långhus, centralaltare och biskopsstol är detta ett skolexempel.

I kyrkans korgångar finns bönen Fader vår återgiven på över åttio språk, däribland samtliga nordiska språk. Till vänster om ingången finns keramikplattor med hebreisk och arameisk text, språken som används i det Heliga landet. Då och då tillkommer nya keramikplattor på ytterligare språk. Den svenska texten är återgiven i översättning från Karl XII:s bibel. ■

Jan-Olof Aggedal, Lund

Gåvor till Svenska Jerusalemsföreningen

per den 25 maj 2014

	140525	130525	2012/2013
Medlemsgåvor	54 275	53 750	62 475
Faddergåvor	221 164	195 025	254 425
Gåvor till skolan	800 474	718 751	829 953
Skolan, minnesgåvor	44 350	77 073	87 073
Skolan, födelsegåvor	65 861	112 325	134 050
Skolan, andra hyllningsgåvor	8 750	7 400	14 310
Gåvor till sjukhuset	10 425	5 033	8 608
Övriga gåvor	161 650	141 105	154 784
Kollekter	1 619 645	1 625 336	1 711 559
Summa:	2 986 594	2 935 798	3 257 237

GÅVOREDOVISNING 14 februari – 26 maj 2014

Till minnet av Anna-Lisa Gustavsson, Muirel Henry-Morén, Mary Tustin, Curt Boström, Nanny Jönsson, Hans Edinsson, Christer Gardemeister, Britta Jonhäll, Rune Norrsell, Anna-Lisa Hallgren, Hildegard Lundgren, Åke Rubemark Nilsson, Bengt Lundahl, Ulla Hamsten, Tage Kellander, Thomas Fors, Barbro Franck, Börje Nordwall, Bertil Dagerman, Arne Berglund.

På födelsedagen till Ulla Löfgren, 70 år, Lennart Franck, 90 år, Margareta Gunnarsson, 80 år, Maj Hellqvist, 95 år, Sten Thyrberg, 60 år, Börje Holmberg, 90 år, Finn Hultgren, 85 år, Lars Micael Adrian, 60 år, Anna-Lena Svensson McCarthy, 65 år, Leif Adolfsson, 60 år, Sonja Grunselius, 60 år, Martin Lind 70 år, Alf Johansson, Karin Alexeieff-Langhoff, 90 år, Elisabeth Söderström, 85 år, Åke Petersson, 85 år, Margareta Eriksson, 70 år, Gunnar Frohm, 50 år, Birgitta Gyllenör, 70 år, Birgitta v. Ahm, 90 år, Martin Svenning, 35 år, John Johansson, 70 år.

Vid dop av Luke Leuener Larsson

Vid pensionering av Anders Roos

Will Du bli fadder till en av flickorna vid Den Gode Herdens skola i Betlehem?

Det kan Du blir genom att bli regelbunden understödare av skolan.

Så här går det till: Du ger ett belopp till skolans verksamhet en gång i månaden eller i kvartalet eller så ofta det passar Dig. Beloppets storlek avgör Du själv. (Föreningens åtagande för en elevplats är för närvarande ca 4 500:-/år). Pengarna går inte till enskilt barn utan till skolans verksamhet. Men Du får namn på och uppgifter om den flicka som Du är fadder till och kan om Du vill få en personlig kontakt med henne.

Fyll i talongen nedan och skicka den till Britt Bergman (adress se sista sidan). Hon kommer då att ta kontakt med Dig och ge mer information.

Ja, jag vill bli fadder:

Namn .....

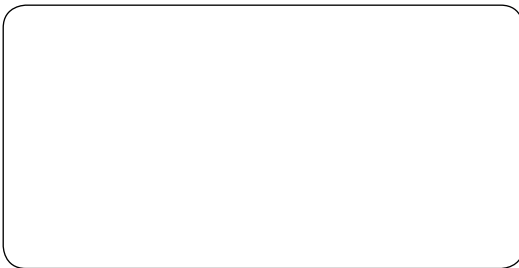
Adress .....

Tel .....

POSTTIDNING B
BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning åter-
sänds försändelsen med nya adres-
sen på framsidan (ej adressidan).

Adressändringar och retur till
Svenska Jerusalemsföreningen:
Sven Lenhoff,
Österleden 64 B, 352 42 VÄXJÖ

Glöm inte att anmäla adressändring!

Adresser i Det Heliga Landet

Vår skola i Betlehem har adressen: The Good Shepherd's Swedish School,
P.O.B. 64, Betlehem, via Israel. Tel och fax Betlehem 00 972-2-2742204.

Sjukhusets namn och adress är: Hussein bin Talal's Hospital, P.O.B. 67,
Betlehem, via Israel.

E-post till skolan: gsss@p-ol.com

Föreningens representant i Det heliga landet är Solveig Hanna:

Solveig Hanna, mobiltel: +972 577 689010, bostad i Jerusalem: +972 2 6717981.

E-postadress: Solveighanna@gmail.com

Adresser i Sverige

Jerusalemsföreningens hemsida: www.jerusalemsforeningen.se

Ordförande, biskop Jan-Olof Johansson, Östrabo, 352 39 VÄXJÖ,
tel och fax 0470-309 45, ansvarig utgivare för tidskriften. E-post: sjs@brevet.nu

Sekreterare Lars Aldén tel 0730-62 12 05. Österleden 66 a, 352 42 Växjö
e-post: lars.alden@swipnet.se

Redaktör för tidskriften: Lars Micael Adrian, Stora Tvärgatan 35, 223 52 Lund,
tel 046-18 88 10, 0727-43 82 41, e-post modgun@telia.com

Ansvarig för fadderbarnsverksamheten: Britt Bergman, Körsbärvägen 6,
114 23 Stockholm, tel och fax 08-673 12 15, mobil 070-573 12 23.

Ansvariga för gåvoredovisning, adressregister och utskick av gåvoblanketter:
Barbro och Sven Lenhoff, Österleden 64 B, 352 42 VÄXJÖ, tel 0470-393 27,
e-post: sven.lenhoff@lyckansberg.net

Lundakretsen:

Kristina Lindström, Nyckelkroken 15, 226 47 Lund, tel 046-13 66 06.
e-post: kristina.lindstrom@comhem.se

Norrköpingskretsen:

Jonas Agestam, Solhem Alsäter, 605 97 Norrköping, tel 011-33 52 06.
e-post: jonas.agestam@svenskakyrkan.se

Årsavgiften, som ger rättighet att få tidskriften är minst 150 kr.
Plusgiro 20 69 - 3 • Bankgiro 401-3330
ISSN 0346-2307